

ศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระยสเถระ

A Study of the Perfection Accumulating and Enlightenment of Yasathera

พระครูสมุห์สุววรรณ วิริโย¹

Phrakhrusamu Suwan Viriyo

E-mail: Phrakhrusamu2511@gmail.com

อุทัย สติมั่น Uthai Satiman²

E-mail: fonghong2523@gmail.com

Received: March 6, 2021 Revised: March 12, 2021

Accepted: May 12, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์เรื่อง “ศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระยสเถระ” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และเพื่อศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระยสเถระ ผลการวิจัยพบว่า การบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ การรู้แจ้งในอริยสัจ 4 หลักปฏิบัติวิปัสสนา คือการเจริญสติปัฏฐาน 4 กำหนดรู้ในกาย เวทนา จิต และธรรม การกำหนดรู้รูปแบบขั้น 5 ให้เห็นเป็นไตรลักษณ์ตามความเป็นจริง พระยสเถระ ได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้าด้วยอนุပ္พพิกกาและอริยสัจ 4 จิตท่านก็หลุดพ้นจากอภิสวะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ท่านเป็นผู้ที่บรรลุธรรมแบบสัทธานุ สารีโดยมีศรัทธาเป็นผู้นำ เป็นวิธีการพัฒนาอินทรีย์เพื่อสู่วิมุตติ อบรมอริยมรรคด้วยการสังกระแสดิจิตตามพระธรรมเทศนา กำหนดรู้อาการเกิดดับแห่งจิตด้วยปัญญาญาณแล้วพิจารณาภูมิธรรมตามพระธรรมเทศนาจนบรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์พร้อมทั้งปฏิสัมภิทา 4 วิโมกข์ 8 และอภิญญา 6 เมื่อบรรลุแล้วกลายเป็นศรัทธาวิมุตติเป็นผู้เข้าใจอริยมรรคถูกต้องแล้วเพราะเห็นแจ้งในอริยสัจ 4

คำสำคัญ: (พระยสเถระ), (การบำเพ็ญบารมี), (การบรรลุธรรม)

¹ สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/ Palisueksabuddhaghosa Nakronprathum compus Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

² อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต/ Faculty of Humanities and Social Sciences Suan Dusit University

Abstract

This was a part of research paper entitled ‘A Study of the Perfection Accumulating and Enlightenment of Yasathera’ aiming at study of the enlightenment in Theravada in Buddhism, and the perfection cultivation and enlightenment done by qualitative research.

The results of this research indicated that the enlightenment is the state of realizing the Four Noble Truth. To attain this enlightenment, one must cultivate the wisdom following insight practice based on Four Foundations of Mindfulness which focuses on body, sensation, mind and all phenomena observing concluded as *Rūpa* and *Nāma* into Three Common Manner as they really were. Yasathera, in last life, was born as a son of a billionaire of *Banarasi* city, and *Sujāta*, his mother who offered *Madhupāyāsa* meal to the Buddha on his enlightenment day. When reaching the adult age, he was bored left the house and listened the teaching of the Buddha dealing with gradual teachings or *Anupubbikathā* and the Four Noble, his mind liberated from all fetters becoming as *Saddhanusari* which is faith led enlightenment. The method is to cultivate complete faculties up to liberation. He followed the Buddha’s teaching, observing the rises and falls of all mental objects, with great insight knowledge, knowing the Noble Truth, and finally entered into Arahantaship with 4 *Patisambhidā*, 8 *Vimokkha* and 6 *Abhiññā*. He became the Arahanta through *Saddhvimutti* or the knower of Noble Path due to four Noble truth realizations.

Keywords: (Yasathera), (Perfection Accumulating), (Enlightenment)



1. บทนำ

ในครั้งสมัยพุทธกาลมีพระสาวกบางท่านฟังธรรมเทศนาแล้วบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ และมีพระสาวกมากมายบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานแล้วบรรลุธรรมมีปัญญาบารมีเต็มเปี่ยมรู้แจ้งในอริยสัจธรรมจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์เพราะเข้าใจหลักธรรมในอริยสัจ 4 จึงกำหนดรู้ทุกขสัจแล้วบรรลุธรรมในขณะที่ฟังธรรมจบรู้แจ้งแทงตลอด ทำให้เข้าใจรู้แจ่มแจ้งในเรื่องหลักความจริงของชีวิตอันตกอยู่ในกฎแห่งพระไตรลักษณ์ พระองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาที่มากด้วยอริยสัจ เพราะสิ่งทั้งหลายที่พระองค์ไม่ได้บอกยังมีอีกมากมาย ดังพระดำรัสที่ลือส่าวันไว้ว่า พระธรรมที่ตรัสรู้มีมากมายเปรียบดั่งใบไม้ประคูลายในป่าใหญ่ แต่มีได้ตรัสบอกภิกษุทั้งหลาย ทรงแสดงเฉพาะนี้ทุกขนี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ และนี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา³ ในพระพุทธศาสนานั้นบุคคลผู้ที่จะบรรลุสำเร็จเป็นพระอรหันต์ประเภทใดประเภทหนึ่งในจำนวน 4 จำพวก คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามีและพระอรหันต์ โดยแบ่งประเภทออกตามมรรคผลของแต่ละท่านที่ได้ประหาณสังโยชน์ด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานเพื่ออบรมจิตและพัฒนาปัญญา ชื่อว่าได้ตามคำสั่งสอนธรรมของพระองค์จักทำที่สุดแห่งทุกข์ทั้งปวงได้ โดยมีพระยสเถระเป็นพระอรหันต์สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์และช่วยในการเผยแผ่ประกาศพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระยสเถระ

พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนา พระองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจตลอดระยะเวลา 45 พรรษา ในพรรษาที่ 1 พระองค์ทรงเสด็จจำพรรษาที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันพร้อมด้วยพระปัจเจกวัตติ์ ขณะที่พระองค์ทรงประทับอยู่ ณ ที่นั้น เติมพระยสเถระเกิดในเมืองพาราณสีมีชื่อว่า ยสกุลบุตร ท่านมีฐานะอยู่ในตระกูลเศรษฐีสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินเงินทองเป็นผู้มีความสุขมาแต่กำเนิด สมัยหนึ่งในค้ำคืนหนึ่งของฤดูฝน ยสกุลบุตรตื่นขึ้นมาได้เห็นพวกสตรีบริวารกำลังนอนหลับอยู่มีอาการต่าง ๆ กัน เช่น บางนางบ้างก็น้ำลายไหลปรากฏเป็นเหมือนซากศพที่ถูกทิ้งไว้ในป่าช้า ยสกุลบุตรได้เห็นโทษแห่งกามคุณอย่างนี้จิตก็เกิดความเบื่อหน่ายจึงเปล่งอุทานว่า “ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ” แล้วท่านได้เดินออกจากเรือนมุ่งหน้าไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในเวลาขณะใกล้รุ่งอรุณ พระผู้มีพระภาคเจ้ากำลังเสด็จจงกรมอยู่ พระองค์ทรงสดับเสียงเปล่งอุทานของยสกุลบุตรดังมาแต่ไกล จึงตรัสตอบว่า “ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง จงมาที่นี่เถิด ตถาคตจะแสดงธรรมให้เธอฟัง” ยสกุลบุตรได้ฟังพระพุทธดำรัสแล้วเข้าไปเฝ้าถวายอภิวาทพระบาทขององค์แล้วนั่งลงในที่สมควรแก่ตน ครั้นแล้วพระองค์ทรงแสดงธรรมเทศนาเรื่องอนุปพิภพิกา⁴ ธรรมเทศนาที่แสดงเนื้อความลุ่มลึกไปโดยตามลำดับและทรงแสดง

³ ส.ม. (ไทย) 19/1101/613.

⁴ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ 21, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิมุตติธรรม, 2556), หน้า 493.

ธรรมเทศนาต่อไปอีกที่เรียกว่า สามกัณฑ์สิกขธรรม⁵ พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเอง คือ อริยสัจ 4 เป็นธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ทรงเห็นด้วยสัมมัญญา และในที่สุดพระยสเถระก็ได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์

การสั่งสมบารมีและปฏิบัติในการปฏิบัติธรรมของพระยสเถระเป็นผู้ที่น่าเลื่อมใสเป็นผู้ที่มีความรู้แจ่มแจ้งในพระธรรมเทศนา ธรรมอันทำให้เป็นผู้ที่ไม่มีความอหังการ คือ ทิฐิฐิติที่มีความถือตัว ถือว่าตนเองสำคัญ มมังการ คือ ความเย่อหยิ่ง และความถือตัวความถือความเป็นของเรา เป็นต้น เพราะพระพุทธพจน์ทั้งหมดย่อมหยั่งลงสู่อริยสัจ 4 ซึ่งพระพุทธองค์ทรงสอนโดยเป็นอุบายในการปรับพื้นฐานจิตให้เกิดความสงบก่อน⁶ ท่านเป็นพระอสีติมหาสาวกรูปหนึ่งใน 80 องค์ ที่มีจริยวัตรอันน่าเลื่อมใส พระธรรมเทศนาที่เคยได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งยังเป็นยสกุลบุตรในเรื่องอนุพพิกขาและสามกัณฑ์สิกขธรรม คือ อริยสัจ 4 ว่าหลักธรรมนั้นมีความสำคัญ มีหลักปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมอย่างไรบ้าง แม้ท่านจะไม่มีตำแหน่งอันเลิศแต่ก็เป็นพระมหาสาวก ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการช่วยประกาศพระพุทธศาสนาในครั้งตอนปฐมโพธิกาลที่มีความสามารถมาก ทั้งยังเป็นเหตุจูงใจสหายของท่านอีก 54 คน ให้เข้ามาสู่ร่มกาสาวพัสตร์ จึงนับว่าท่านมีชีวประวัติ การบำเพ็ญบารมีที่น่าศึกษาซึ่งมีอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก จึงเป็นการยากยิ่งจะหาหนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องกับพระยสเถระที่มีการรวบรวมเนื้อหา ชิวประวัติ แนวทางปฏิบัติในการปฏิบัติธรรมให้มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น จึงทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติม ตลอดจนจนสามารถทำความเข้าใจให้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระยสเถระ เพื่อให้ทราบถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า มีหลักการปฏิบัติเพื่อบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาหลักฐานจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ ตำราวิชาการต่าง ๆ ในส่วนที่เป็นชีวประวัติของพระยสเถระ ทั้งในด้านการสั่งสมหรือการบำเพ็ญบารมี หลักธรรมที่เป็นเหตุปัจจัยเกื้อหนุนต่อการบรรลุธรรม รวมทั้งปฏิบัติของการปฏิบัติธรรมในการเจริญสมณะภาวนา และการเจริญวิปัสสนาเป็นเหตุให้บรรลุธรรมจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษานำมาพัฒนาตนและผู้สนใจ สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย/สารนิพนธ์เรื่อง “ศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระยสเถระ” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี 2 ข้อ คือ

2.1 เพื่อศึกษาการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

⁵ ที.ม. (ไทย) 10/75/42-43.

⁶ พระคัมภีร์สาราณิกวงศ์, เนตติอรรถกถา, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอเซ็นเตอร์, 2551), หน้า 221.

2.2 เพื่อศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุนิพพานของพระยสเถระ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของ การบรรลุนิพพานในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท ชิวประวัติ การสั่งสมหรือการบำเพ็ญบารมีและปฏิบัติหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อการบรรลุนิพพานของพระยสเถระ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถาภาษาไทย อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นต้น ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญเป็นเบื้องต้น

2. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา เช่น มีหนังสือ “อริยวงศ์ปฏิบัติปฏิบัติอันเป็นวงศ์แห่งพระอริยเจ้า” สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช) เป็นต้น ผลงานทางวิชาการ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นการอธิบายขยายความเนื้อหาเพิ่มเติมจากในพระไตรปิฎก อรรถกถาและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

3. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับเอกสารชั้นปฐมภูมิ
4. สรุปเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูลโดยวิธีบรรยายเชิงพรรณนา
5. เสนอและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
6. นำเสนอและเผยแพร่ผลงานเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา

4. ผลการวิจัย

การบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดญาณปัญญาอันแจ่มแจ้งในอริยสัจ 4 จนสามารถบรรลุถึงโลกุตตรธรรม 9 คือมรรค 4 ผล 4 และนิพพาน 1 ซึ่งเป็นเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ผลการบรรลุนิพพาน คือ การเข้าถึงความเป็นพระอริยบุคคล 4 ประเภท อันได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามีและพระอรหันต์ การจะบรรลุนิพพานเป็นพระอริยบุคคลขั้นใดนั้นต้องมีการพัฒนาปัญญาตามลำดับขั้นตอน อย่างเช่น พระโสดาบันสามารถละสังโยชน์ได้ 3 คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สัมภวาทปริมาส ส่วนพระสกทาคามีละสังโยชน์ได้ 3 ข้อต้นกับทำราคะ โทสะ และโมหะให้เบาบางลงได้ พระอนาคามีละสังโยชน์เบื้องต้นได้ทั้ง 5 และพระอรหันต์เป็นผู้ที่ละสังโยชน์ได้หมดทั้ง 10 ประการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติหรือหนทางอันเป็นเครื่องดำเนินไปเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวงเข้าสู่ความเป็นอริยบุคคล คือ ข้อปฏิบัติในมัชฌิมาปฏิปทาหรืออริยมรรคมีองค์ 8 เป็นการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาจนเกิดปัญญาอันแจ่มแจ้งแห่งตลอดของสังขารทั้งปวงหรือ

เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รูปนามหรือชั้น 5 ตามความเป็นจริง ด้วยโลกุตตรปัญญาญาณว่าสิ่งทั้งหลายนั้นไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และบังคับบัญชาไม่ได้ รู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจ 4 โดยอาศัยปัญญาญาณหยั่งรู้รูปนามหรือชั้น 5 ตามลำดับแห่งวิปัสสนาญาณ แจ่มแจ้งในไตรลักษณ์จนจิตปล่อยวางจากความยึดติดถือมั่น สามารถละตัณหาและอวิชชาทั้งปวงได้ เป็นไปตามลำดับจนถึงบรรลุนิพพานในที่สุด คืออรหัตผล⁷

หลักปฏิบัติในการบรรลุธรรมต้องอาศัยไตรสิกขา ซึ่งหมายถึงข้อที่จะต้องศึกษา คือ การฝึกหัดอบรมกาย วาจาและใจ เพื่อพัฒนาปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพานระดับบุคคลผู้ที่บรรลุธรรมแล้วมีพระโสดาบันเป็นต้น ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฎี คือ พระอริยบุคคลจำแนกไว้ คือ นัยที่ 1 จำแนกตามประเภทของกิเลสที่ละได้ในแต่ละขั้นและนัยที่ 2 จำแนกตามประเภทของอินทรีย์ขึ้นอยู่กับความแก่กล้าแห่งอินทรีย์แต่ละบุคคล การบรรลุธรรม 4 ระดับ คือ เริ่มตั้งแต่พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามีและพระอรหันต์ โดยอาศัยการละสังโยชน์และกิเลสต่าง ๆ ให้หมดไปจากจิตตามกำลังของปัญญาแต่ละบุคคล ตั้งแต่สังโยชน์เบื้องต่ำจนถึงเบื้องสูง ผู้บรรลุธรรมขั้นสูงสุดจะเป็นอิสระพ้นจากเครื่องผูกมัดทั้งปวง การบรรลุธรรมว่าด้วยเหตุแห่งในวิมุตติ สาเหตุหรือสภาพการณ์ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคล ตัวอย่างเช่น พระโสดาบัน เป็นต้น โดยมีช่วงเวลาการบรรลุธรรมแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจ สิ่งแวดล้อม ความพร้อมของผู้ปฏิบัติ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า ด้วยเหตุแห่งในวิมุตติทั้ง 5 ประการ สำหรับการบรรลุธรรมนั้นมีอยู่ด้วยกัน 5 ขณะ อันได้แก่ ในขณะที่ฟังธรรม ขณะที่แสดงธรรม ขณะที่สาธยายธรรม ขณะที่พิจารณาธรรมและด้วยอำนาจของสมาธิ ขยายความได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้ ภาวัญทั้งหลายเหตุแห่งวิมุตติ 5 ประการนี้ซึ่งเป็นเหตุให้จิตของภิกษุผู้ไม่ประมาท มีความเพียร อุทิศกายและใจอยู่ ที่ยังไม่หลุดพ้นนั้น ย่อมหลุดพ้น อาสวะที่ยังไม่สิ้นไป ย่อมถึงความสิ้นไปหรือเหยียบย่ำบรรลุนิพพานอันเป็นแดนเกษมจากโยคะยอดเยี่ยมที่ยังไม่ได้บรรลุทั้ง 5 ขณะนี้ต้องปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาจนอริยมรรคสมบุรณ์ในที่สุด

การบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระยสเถระ จากบุพกรรมและการบำเพ็ญบารมี ถ้านับย้อนไปในอดีตชาติของพระยสเถระในครั้งสมัยพระสุเมธพุทธเจ้า ภพนั้นท่านเกิดเป็นพยานาครกระทำกุศลกรรมให้ยิ่งยั้งยวดขึ้นไปมีใจเลื่อมใสศรัทธานำพระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานมายังภพของตนแล้วถวายมหาทาน ด้วยบุญกรรมที่กระทำนั้นตายแล้วเขาท่องเที่ยวไปในเทวดาโลกและมนุษย์โลกทำให้เกิดอยู่แต่ใน 2 ภพเท่านั้น ได้รับพยากรณ์อย่างแน่นอนว่าจักได้บวชเป็นธรรมทายาทในสมัยพระสมณโคตมพุทธเจ้า เดิมพระยสเถระมีชื่อว่า ยสกุลบุตรมีฐานะอยู่ในแห่งตระกูลเศรษฐีเป็นผู้ที่มีความสุขมาตั้งแต่กำเนิด เป็นบุตรของเศรษฐีเมืองพาราณสี มารดา คือ นางสุชาดา สาเหตุของการออกบวช ในคำคืนหนึ่ง ตื่นขึ้นมาก่อนได้เห็นพวกสตรีบริวารบำเรอตนด้วยกาม

⁷ สมบุรณ์ ตาสนธิ, พระอรหันต์สาวกบรรลุธรรมได้อย่างไร, (นนทบุรี: บริษัท ชิงค์ ปับยอนด์ บุ๊คส์ จำกัด, 2555), หน้า 47.

คุณ 5 กำลังนอนหลับอยู่มีอาการต่าง ๆ สตรีบางคนก็นอนน้ำลายไหลได้แลเห็นโทษอย่างนี้จิตก็จึงเกิดความเบื่อหน่ายประหนึ่งว่า ซากศพที่ทิ้งอยู่ในป่าช้า จึงเปล่งอุทานว่า “ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ” แล้วท่านได้เดินทางออกจากเรือนตมมุ่งหน้าไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

ในเวลาขณะใกล้รุ่งอรุณ พระพุทธเจ้ากำลังเสด็จจรงกรมอยู่ ทรงได้สดับเสียงเปล่งอุทานของยสกุลบุตรดังมาแต่ไกล จึงตรัสตอบว่า “ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง จงมาที่นี่เถิด ตถาคตจะแสดงธรรมให้เธอฟัง” เมื่อยสกุลบุตรเดินเข้ามาใกล้ที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ครั้นแล้วพระองค์ทรงแสดงอนุปุพพิกขา คือ พระธรรมเทศนาที่ทรงแสดงไปเป็นตามลำดับ ทรงเห็นว่ายสกุลบุตรมีจิตที่สงบพร้อมที่จะฟังธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกจึงทรงแสดงอริยสัจ 4 ได้ดวงตาเห็นธรรมเกิดความรู้แจ้งธรรมได้บรรลุเป็นพระโสดาบันในขณะฟังพระธรรมเทศนานั้นจบลง และต่อมาขณะพระองค์ทรงแสดงธรรมโปรดบิดาจิตของยสกุลบุตรผู้พิจารณาภูมิธรรมตามที่ได้เห็นที่ได้อรรถจากที่เคยได้ฟังพระธรรมเทศนาเป็นครั้งที่ 2 จิตก็หลุดพ้นจากอภิสวาทสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ต่อมาได้ขอบวชด้วยวิธีบวชแบบเอธิกขุอุปสัมปทา พระยสเถระได้บรรลุอรหัตผลจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์พร้อมทั้งปฏิสัมภิทา 4 วิโมกข์ 8 และอภิญาญา 6 แนวทางปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมของท่านพระยสเถระ ปฏิบัติด้วยการเจริญวิปัสสนามีสมณะ นำหน้าหรือแบบ สมณยานิกบุคคล เพราะด้วยอุปนิสัยสมบัติในอดีตชาติที่ท่านเคยเจริญสมณะกัมมัฏฐาน คือ ได้เจริญอสุภสังขญาณมาก่อน การสั่งสมบารมีการบำเพ็ญบารมี คือ การพัฒนาคุณธรรมอันเป็นเหตุให้ถึงฝั่ง^๘ และปฏิบัติในการประพฤติปฏิบัติธรรมของท่านพระยสเถระ เป็นผู้ที่มีจริยวัตรอันน่าเลื่อมใส เป็นผู้มีความรู้แจ่มแจ้งในพระธรรมเทศนาที่ท่านเคยได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งท่านยังเป็นยสกุลบุตรในหลักธรรมเรื่องอนุปุพพิกขาและสามกัณฑ์สิกขธรรม คือ อริยสัจ 4 เป็นพระมหาสาวกรูปหนึ่งในจำนวนของพระอสีติมหาสาวกทั้ง 80 องค์ แม้จะไม่ได้มีตำแหน่งอันเลิศประการใดก็ตาม แต่ก็ยังเป็นพระมหาสาวกรุ่นแรกผู้ที่เป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเผยแผ่ประกาศพระพุทธศาสนา ในสมัยครั้งปฐมโพธิกาลท่านเป็นผู้มีความสามารถมากท่านหนึ่ง ทั้งยังเป็นเหตุจูงใจสหายของท่านอีก 54 คน ให้เข้ามาสู่ร่มกาสาวพัสตร์ และเป็นผู้สืบต่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านปฏิบัติหน้าที่และประพฤติพรหมจรรย์ตามพระพุทธรูปบัญญัติตามพระธรรมวินัยของพระองค์อย่างเคร่งครัด โดยกระทำกุศลกรรมทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์อย่างยิ่งในฐานะเป็นพระอริยสงฆ์ ตรีบาจนตลอดชีวิตท่านดำรงอายุสังขารพอสมควรแก่อัตภาพแล้วก็นิพพาน

4. บทสรุป

พระยสเถระเป็นพระอรหันตรูปหนึ่งในพระอสีติมหาสาวกที่มีจริยวัตรอันน่าเลื่อมใส ถึงแม้พระองค์จะไม่ได้ทรงสถาปนาท่านไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะใด ๆ ก็ตาม จากตัวอย่างที่พระพุทธองค์ทรง

^๘ พระเด่น ชิตมาโร, ศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระองค์คุณสิมาลเถระ, วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (2016): ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2559,

สอนจะพบว่า ทรงมุ่งประโยชน์สูงสุดในการสอน แม้ระยะทางจะไกลกันดารหรือต้องใช้ระยะเวลาในการสอนก็ตาม ส่วนวิธีที่ทรงใช้สอนพระยสเถระนั้น พระองค์ใช้พุทธวิธีในการสอนในเรื่องหลักอนุพุพิภิกขา คือ การบรรยายเป็นหลักในเรื่องทาน อานิสงส์ของทาน เป็นต้น แล้วสอนหลักกรรมลิกไปโดยลำดับ เป็นการสอนจากเรื่องที่ยากไปหาเรื่องที่ยาก พระองค์ทรงสอนจากสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมไปหานามธรรม เพื่อชำระจิตใจพร้อมที่จะบรรลุคุณธรรมพิเศษและเรื่องสามกัถลิกกรรม คือ อริยสัง 4 พระพุทธองค์ทรงชี้ให้เห็นว่าพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนมีทุกข์ทั้งนั้น ดังนั้น ในปัจจุบันนี้สามารถนำเอาปฏิปทา หรือแนวทางการปฏิบัติของ พระยสเถระเป็นตัวอย่าง จึงกล่าวได้ว่าท่านเป็นแบบอย่างอันดีงามในการบำเพ็ญไตรสิกขาได้สมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน ต่อมาได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วขออุปสมบทเป็นพระภิกษุสาวกองค์ที่ 6 ของพระพุทธเจ้า ท่านจึงเป็นผู้ที่มีความสามารถมากท่านหนึ่งผู้ที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณวิเศษทุกประการ เป็นพระสาวกรุ่นแรกผู้ที่เป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเผยแผ่ประกาศพระพุทธศาสนาในครั้งปฐมโพธิกาล และเป็นผู้ที่สืบทอดพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นเหตุจูงใจสหายของท่านอีก 54 คน ให้เข้ามาสู่ร่มกาสาวพัสตร์ ผู้ที่สนใจควรจะศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของหลักกรรมสำคัญเพื่อการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนา จากพระไตรปิฎกที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อจะได้เปรียบเทียบทราบข้อมูลตรงกันหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง และเพื่อที่จะได้รับทราบคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในด้านพระไตรปิฎก เป็นผู้ตรวจสอบ แก้ไขเป็นแหล่งของฐานข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า และนำมาประยุกต์ใช้การนำผลของการวิจัยนี้ไปใช้คือเรื่องวิธีปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม คุณสมบัติที่โดดเด่นของพระยสเถระในเรื่องความเป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธเจ้า เรื่องหลักกรรมในอนุพุพิภิกขาและอริยสัง 4 หลักกรรมสำคัญทั้งหมดนี้นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือสมาชิกในครอบครัว ที่ทำงาน หน่วยงานสถานที่ศึกษา หากนำองค์ธรรมเหล่านี้ประยุกต์ใช้ อีกประการหนึ่ง หากได้มีการประพฤติปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาคบคู้กันไปก็ทำให้เกิดการพัฒนาญาณปัญญาปฏิบัติตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 หรือข้อปฏิบัติในอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นการพัฒนาศักยภาพตนเองจนสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคล

6. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

พระยสเถระบรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ท่านได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้าด้วยอนุพุพิภิกขาและอริยสัง 4 การรู้แจ้งในสังขธรรม คือการตรัสรู้อริยสัง 4 ได้เป็นพระอริยบุคคลที่เข้าถึงมรรค ผล นิพพาน สามารถพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวงได้⁹ เป็นผู้ที่บรรลุธรรมแบบสัทธานุสสารีโดยมีศรัทธาเป็นตัวนำเป็นวิธีการพัฒนาอินทรีย์เพื่อสู่วิมุตติ ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าการสั่งสมหรือการบำเพ็ญบารมีเพื่อจุดประสงค์อันยิ่งใหญ่ในอนาคต ท่านมีความศรัทธา มีความ

⁹ ชีรพงษ์ มีไธสง และคณะ, ศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระนาลกเถระ, วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (2016): ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559, หน้าผลการวิจัย.

เพียรและมุ่งมั่นที่จะทำความดีตลอดมา ดังนั้น บุคคลผู้ใดที่มีความศรัทธาพร้อมด้วยความเพียรที่
มุ่งมั่นในการทำความดี ย่อมประสบความสำเร็จในที่สุด



เอกสารอ้างอิง

พระคัมภีร์สารภีวงศ์. **เนตติยวรรตถกถา**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดซี เอไอเซ็นเตอร์,
2551.

พระเด่น ชิตมาโร, ศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระองค์คุณสิริมาลาเถระ,
วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (2016): ปีที่ 2 ฉบับที่ 2
กรกฎาคม – ธันวาคม 2559..

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ 21,
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, 2556.

สมบุญรณ์ ตาสนธิ. **พระอรหันต์สาวกบรรลุธรรมได้อย่างไร**. นนทบุรี: บริษัท ชิงค์ ปิยอนันต์
บุ๊คส์ จำกัด, 2555.

